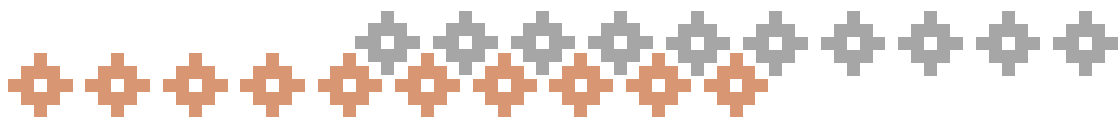
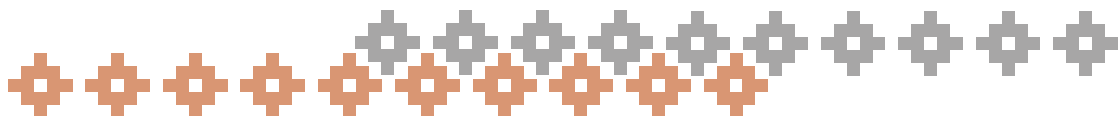

Profilul femeilor din mediul rural

Profilul femeilor din mediul rural

"Profilul femeilor din mediul rural", 2016

Autoare text: *Maria Vreșiș*

Coordonare: *Aurelia Spătaru*

Design și machetare: *Ion Axenti*

Această notă analitică face parte dintr-o **serie de profiluri ale femeilor și fetelor** din anumite grupuri sub-reprezentate din Moldova, care provin din medii socio-economice sau geografice defavorizate (*femei migrante, din mediul rural, de etnie romă, victime ale violenței*), care se află în condiții de sănătate speciale (*femei cu dizabilități, care trăiesc cu HIV, sau în etate*), sau care sunt mai puțin prezente în careva sectoare (*femeile în poziții alese și numite, în funcții de decizie pe domenii profesionale, în economie și afaceri*).

Scopul profilurilor este de a informa publicul, în bază de evidențe/date, despre avantajele, capacitățile și potențialul de care dispun grupurile de femei analizate și contribuția care acestea o pot aduce la dezvoltare, mediile lor de interacțiune, oportunitățile de care beneficiază sau sunt lipsite, limitările și obstacolele cu care se confruntă. Profilurile includ analiza factologică în cadrul grupului vulnerabil descris (pe sub-populațiile acestuia) și comparația cu grupul opus (nevulnerabil) de femei (uneori și cu grupul de bărbați corespunzător), au fost combinate și utilizate date cantitative și calitative din diferite surse oficiale (statistici oficiale și administrative) și independente (studii, sondaje) disponibile.

Documentul este destinat factorilor de decizie, elaboratorilor de politici, societății civile și publicului larg și urmărește sporirea nivelului de înțelegere a datelor și exemplificarea utilizării datelor statistice dezagregate multi-dimensional în vederea identificării măsurilor de intervenție necesare în promovarea egalității, incluziunii și coeziunii, non-discriminării și acceptării grupurilor sub-reprezentate de femei.

Reproducerea totală sau parțială a conținutului acestei publicații este autorizată cu condiția indicării clare și exacte a sursei.

Acest material a fost elaborat cu suportul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) și a Entității Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) în cadrul Proiectului comun ONU "Consolidarea sistemului statistic național" implementat împreună cu Biroul Național de Statistică (BNS).

Opiniile exprimate în document aparțin autorului și nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al agențiilor ONU sau al BNS.

Profilul femeilor din mediul rural/Maria Vreșiș; Biroul Național de Statistică, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women). – Chișinău: S. n., 2016 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). – 36 p., Referințe bibliogr. în subsol. – 300 ex.

ISBN 978-9975-53-645-5.

316.346.2-055.2

V 95

Cuprins

Preambul.....	4
I. Prezentarea grupului femeilor din mediul rural.....	5
II. Capitalul social, potențialul femeilor din mediul rural.....	9
III. Mediul de interacțiune a femeilor din mediul rural.....	17
IV. Oportunități de care beneficiază sau sunt private femeile din mediul rural	19
V. Capacitatea și posibilitatea femeilor din mediul rural de a participa la dezvoltare.....	28
VI. Limitări, bariere, obstacole cu care se confruntă femeile din mediul rural în societate	31
Concluzii și recomandări	32

Abrevieri

BNS	-	Biroul Național de Statistică
CBGC	-	Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice
ODM	-	Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului
OIM	-	Organizația Mondială a Muncii

Preambul

Prin ratificarea Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), Convenției OIM, etc., Moldova și-a asumat angajamente internaționale și naționale privind promovarea egalității de gen. A fost ajustat Cadrul legislativ pentru egalitatea dintre femei și bărbați în conformitate cu angajamentele internaționale, a fost elaborat Programul Național pentru Asigurarea Egalității de Gen 2010-2015 (PNAEG) și planurile sale de acțiune¹. Cu toate acestea, societatea moldovenească continuă să rămână una patriarhală, iar relațiile tradiționale dintre genuri sunt deosebit de pronunțate în mediul rural. Discrepanțele sunt observate nu doar între femei și bărbați, dar acestea sunt vizibile și în ceea ce privește femeile din mediul rural și cele din mediul urban.

Nota analitică dată urmărește de a observa care este situația femeilor din mediul rural, cât de puternic este impactul aspectelor tradiționale ale societății asupra modului de trai al acestora, pe cât acestea pot influența dezvoltarea mediului în care locuiesc și, în final, dezvoltarea societății. Importanța și contribuția femeii din mediul rural la dezvoltarea societății a fost apreciată la nivel internațional prin instituirea de către Adunarea Generală a ONU a Zilei Internaționale a Femeii din Mediul Rural².

¹ Legea nr.5-XVI cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (2000), Programul Național de Asigurare a Egalității de Gen în Republica Moldova pe anii 2010-2015, etc.

² <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/471/93/PDF/N0747193.pdf?OpenElement>.

I. Prezentarea grupului femeilor din mediul rural

Comitetul ONU pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale (ultimul raport despre Moldova: 2004) menționează femeile drept unul dintre grupurile vulnerabile din țară, iar printre factorii principali ai vulnerabilității acestora au fost menționați atât cei de ordin economic, cât și social³. Șomajul, diferența de salarizare dintre femei și bărbați sunt menționați ca principalii factori de ordin economic, iar printre cei sociali – traficul și violența în familie. În același raport printre femei, în mod special, au fost evidențiate femeile din mediul rural, ca fiind cele mai afectate de problemele sociale și economice din țară.

Vulnerabilitatea femeilor rurale este explicată de mediul, condițiile în care acestea locuiesc, dar și de un sir de stereotipuri, standarde acceptate de societate, de asemenea și de tradiționalismul existent privind distribuirea rolurilor în familie și în societate între femei și bărbați, în special persistent în localitățile rurale din țară.

Efectele asupra societății a unui grup recunoscut vulnerabil pot fi majore în cazul când acesta constituie o pondere semnificativă în totalul populației, iar în Moldova femeile din mediul rural constituie aproape 30% din total populația țării și 51% din populația stabilă din mediul rural (Tabelul 1).

Tabelul 1. Populația stabilă în mediul rural, la începutul anului, 2011-2015

	Rural			Total republică	
	Ambele sexe	Femei	% din total rural	Ambele sexe	% femei rurale
2011	2078734	1063359	51,15%	3560430	29,9%
2012	2073775	1060302	51,13%	3559541	29,8%
2013	2067332	1056493	51,10%	3559497	29,7%
2014	2054638	1049656	51,09%	3557634	29,5%
2015	2047894	1045685	51,06%	3555159	29,4%

Sursa: BNS, <http://statbank.statistica.md/>

Persistența în societate a atitudinilor discriminatorii față de femei, confirmate de cercetările realizate în domeniu⁴, stereotipurile societății moldovenești, conform cărora bărbatul este capul familiei, iar femeii îi revine un rol major în activitățile casnice, in-

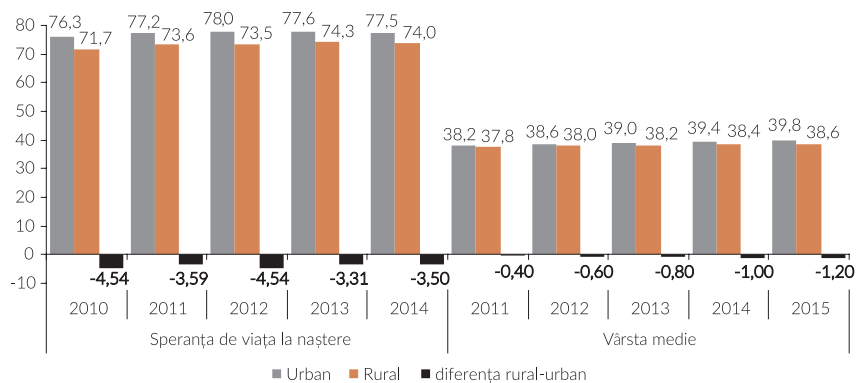
³ Raport pentru Moldova, 2014, http://descentralizare.gov.md/public/publications/671268_md_april_2010_jild.pdf

⁴ Percepțiile populației din Republica Moldova privind fenomenul discriminării: studiu sociologic, Fundația Soros-Moldova, ianuarie 2011.

clusiv îngrijirea și educarea copiilor, condițiile de trai mai proaste de la sate comparativ cu orașele se răsfrâng asupra situației femeilor rurale.

Un șir de indicatori statistici scot în evidență diferențele socio-demografice dintre femeile rurale și urbane. Astfel, speranța de viață la naștere a femeilor de la sate este cu peste 3 ani mai joasă decât a femeilor din orașe, iar vârsta medie a acestora este cu 1,2 ani mai mică, acest decalaj în ultimii 5 ani înregistrează tendințe spre creștere (Figura 1).

Figura 1. **Speranța de viață la naștere și vârsta medie a femeilor din mediul rural versus cele din urbe, 2010-2014, %**

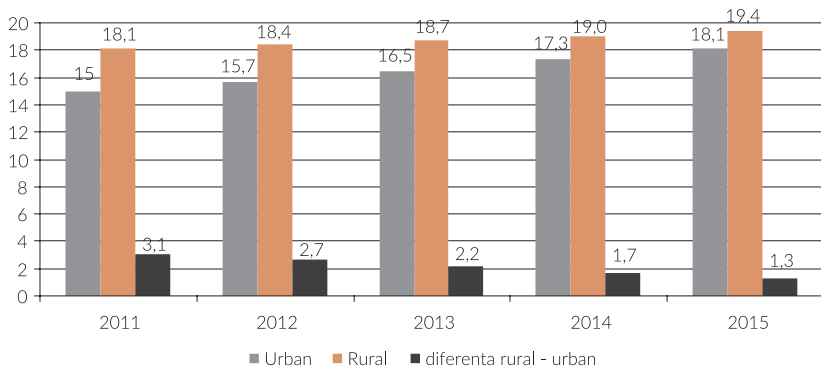

Sursa: BNS, <http://statbank.statistica.md/>

Chiar dacă nivelul natalității în localitățile rurale se menține mai înalt decât în localitățile urbane (12,0 rural versus 9,3 urban în 2014), sporul natural la sate rămâne a fi negativ (-0,9 rural versus 0,6 urban în 2014), acest indicator fiind influențat de mortalitate, care continuă să rămână la un nivel mai înalt la sate, respectiv printre femei, constituind 12,9 rural versus 8,7 urban.

Procesul de îmbătrânire a populației este mai avansat în mediul rural, coeficientul de îmbătrânire printre femeile rurale fiind într-o ascendență continuă (Figura 2), este deosebit de înalt și a constituit 19,4% (la 1 ianuarie 2015), depășind cu 1,3 puncte procentuale valoarea respectivă înregistrată pentru femeile din orașe și cu 3,2% valoarea medie pe țară (la 1 ianuarie 2015 a fost de 16,2%). De asemenea, și speranța de viață la 60 ani pentru femeile de la sate a fost în 2014 cu 2,4 ani mai mică decât a celor de la orașe (18,59 rural și 20,99 urban).

Figura 2. Coeficientul îmbătrânirii populației feminine pe medii de reședință, 2011-2015, %

Sursa: BNS, <http://statbank.statistica.md/>

Accesul redus la facilități, calitatea proastă a serviciilor, lipsa oportunităților de angajare, de aplicare a cunoștințelor și capacităților impulsionează migrația din localitățile rurale, inclusiv a femeilor. Fenomenul migrației la muncă, inclusiv al femeilor din mediul rural, este unul cunoscut și abordat în diverse lucrări analitice. Printre femeile implicate în migrația la muncă ponderea celor din mediul rural este de circa 70%⁵. Valoarea acestui indicator este deosebit de semnificativă dacă de constatat că, ponderea femeilor în vârstă de 25-59 ani (vârsta activă de muncă) în totalul femeilor din localitățile rurale este circa 48% în raport cu 58% printre femeile de la orașe. De asemenea, și raportul de dependență demografică (indicii sarcinii demografice) printre femeile rurale este deosebit de mare, atingând 70 persoane în vârstă inaptă de muncă la 100 persoane în vârstă aptă de muncă, față de 55 persoane printre femeile urbane și circa 52 în totalul populației din republică (Tabelul 2).

Tabelul 2. Indicii sarcinii demografice, 2010-2014, %

	Femei		Ambele sexe
	Rural	Urban	Total pe republica
2010	69,18	48,81	50,11
2011	68,86	50,01	50,07
2012	68,95	51,52	50,46
2013	69,30	53,19	51,07
2014	70,10	55,02	51,95

Sursa: BNS, <http://statbank.statistica.md/>

⁵ BNS, AFM 2014, Populația de 15 ani și peste, aflată la lucru sau în căutare de lucru, în străinătate, după țara de destinație, nivelul de instruire, pe grupe de vârstă, sexe și medii, 2006-2014.

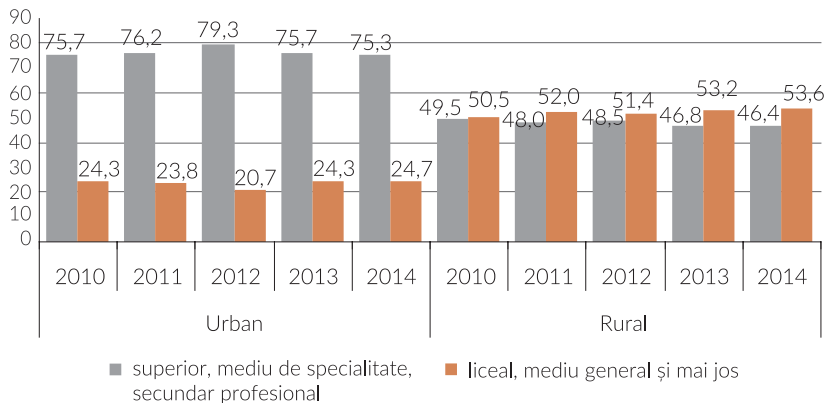
Aceste date confirmă fenomenul tendinței spre migrare a femeilor în vârstă aptă de muncă de la sate, parțial spre orașe - la studii, parțial la muncă, inclusiv în afara țării. Condițiile de viață relativ proaste de la sate, lipsa facilităților necesare pentru trai, nu contribuie la stimularea reîntoarcerii femeilor acasă, mai degrabă impulsionează plecarea din sate a persoanelor tinere, care ating vârsta majoratului, ceea ce contribuie și mai mult la procesul de îmbătrânire a populației rurale. Considerând că femeile de la sate trăiesc cu 8,2 ani în medie mai mult decât bărbații, iar raportul de feminitate pentru populația în vârstă de 65 de ani și peste în mediul rural în 2013 a constituit 169,92%⁶, se poate concluziona că în sate persistă o pondere semnificativă de femei vârstnice singuratice, care cu greu își asigură traiul, având în vedere posibilitățile reduse de obținere a veniturilor necesare pentru existență (pensiile mici, necesitatea prelucrării pământului, muncile agricole grele).

⁶ MAI, BMA, Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova, 2008-2013.

II. Capitalul social, potențialul femeilor din mediul rural

Potențialul socio-economic în general este în corelare directă cu nivelul de educație, starea de sănătate a populației din mediul de trai, comunitatea unde aceasta locuiește. Deteriorarea capitalului social în mediul rural din Moldova își are amprenta și asupra femeilor rurale. Dacă de analizat acest aspect prin prisma studiilor, se observă că nivelul de educație al femeilor din localitățile rurale este mult mai redus în raport cu femeile din orașe. Doar 46,4% dintre femeile active din mediul rural dispun de studii superioare, medii de specialitate sau secundar profesionale, iar în ultimii ani ponderea acestora înregistrează tendințe stabile spre diminuare. Acest fenomen este unul deosebit de alarmant, dacă de comparat cu ponderea femeilor instruite din mediul urban, care constituie peste 75% din populația feminină activă de 15 ani și mai mult (Figura 3).

Figura 3. Structura populației feminine de 15 ani și peste, după nivel de instruire și medii de reședință, 2010-2014, %

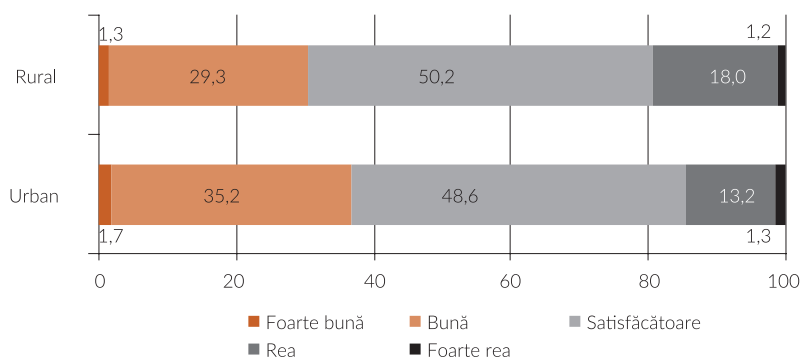
Sursa: BNS, <http://statbank.statistica.md/>

Acest fapt nicicum nu relatează asupra tendințelor reduse ale fetelor din mediul rural de a studia, ci este dictat de oportunitățile ulterioare de a-și aplica la sate cunoștințele obținute în rezultatul studiilor. Astfel, posibilitățile de angajare a femeilor rurale, de a dezvolta activități pentru a obține venituri, care sunt mai mici în comparație cu femeile de la orașe, continuă să amplifice fenomenul migrării femeilor instruite din sate. Este cunoscut faptul că, după absolvirea nivelului mediu de educație, o pondere importantă

dintre persoanele care pleacă la studii, după finalizarea acestora, nu se mai întorc în sate. În ultimii 5 ani s-a observat o mai mare concentrare a tinerilor în mediul urban, în special a celor în vârstă de 25-29 ani⁷. De asemenea, s-a observat că în ultimii cinci ani populația rurală s-a micșorat cu 32376 persoane, iar cea urbană a crescut cu 26315 persoane, ceea ce reprezintă o tendință de redistribuire demografică constantă între sat și oraș.

Un alt aspect ține de starea de sănătate a femeilor, de posibilitatea acestora de a accesa serviciile medicale, în caz de necesitate. Datele statistice denotă că accesul la serviciile medicale al femeilor rurale este mai redus în comparație cu femeile din urbe, lunar numărul mediu de vizite la medic ale femeilor este de 3,4 în mediul rural în comparație cu 4,4 - în urbe, în același timp circa 1/5 dintre femeile rurale își apreciază starea de sănătate ca fiind rea sau foarte rea în raport cu 14,5% urban (Figura 4).

Figura 4. **Aprecierea stării de sănătate de către femei pe medii de reședință, %**

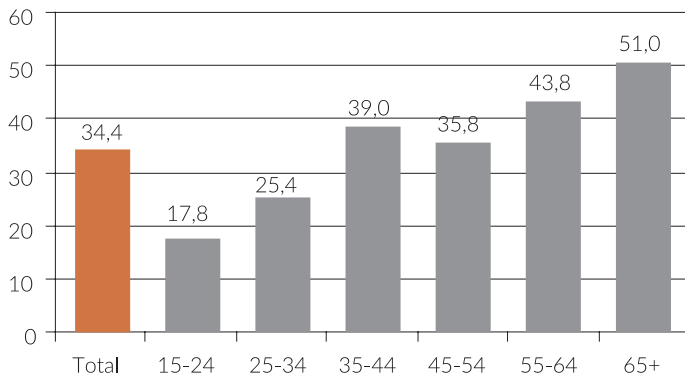

Sursa: BNS, CBGC, 2014.

Aceasta relatează asupra faptului că femeile rurale mai puțin se adresează la medic, chiar și atunci când este necesar. Peste 1/3 dintre toate femeile din mediul rural și o jumătate dintre femeile vârstnice au renunțat la vizita la medic (Figura 5).

⁷ <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&id=4480&idc=168>, Tinerii în Moldova, 2013.

Figura 5. Ponderea femeilor din mediul rural care au refuzat vizita la medicul de familie în ultimele 12 luni, %

Sursa: BNS, modulul Ocrotirea sănătății în RM, 2012.

Circa 1/3 dintre femeile rurale au relatat despre accesul financiar limitat la serviciile medicale, din care 23,3% au declarat că nu și-au putut permite să plătească pentru astfel de servicii, 10,4% - nu dispun de asigurare medicală. Este important de menționat că, printre persoanele de 25-54 ani, accesul financiar limitat este relatat de către circa 40% dintre femeile din grupurile respective. Alte motive de renunțare la serviciile medicale țin de calitatea acestora exprimată de circa 8% dintre femeile care nu au încredere în medici sau serviciile oferite sînt de calitate proastă (Tabelul 3).

Tabelul 3. Motivul renunțării de către femeile din mediul rural la vizita medicului de familie în ultimele 12 luni, %

Motivul	Total	inclusiv grupe de vârstă, ani					
		15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65+
Am considerat că mă voi simți mai bine utilizând medicamentele pe care le aveam deja	59,5	63,9	47,5	44,8	58,0	65,6	72,8
Am evitat să primesc ajutor, dat fiind că nu puteam să-mi permit să plătesc	23,3	10,2	26,2	24,9	24,3	25,5	24,0
Am considerat că mă voi simți mai bine utilizând plante medicinale	23,2	14,8	16,7	30,5	17,1	26,9	26,7
Am considerat că mă voi simți mai bine fără a face ceva	16,5	15,4	32,8	19,7	18,2	12,4	7,3
Nu dispun de asigurare medicală	10,4	19,7	14,1	16,6	15,9	3,1	-
Instituția medicală în cadrul căreia se prestează serviciile necesare este situată departe	4,5	4,9	1,9	-	-	5,5	12,8
Nu am încredere în medici	3,7	-	5,2	3,1	4,5	3,8	4,3
Serviciile sunt de calitate proastă	3,3	7,2	3,7	4,7	1,5	1,1	3,5
Nu am viză de reședință în localitatea respectivă	0,2	-	-	-	0,9	-	-
Altele	2,4	7,6	-	3,1	1,2	1,0	3,1

Sursa: BNS, modulul Ocrotirea sănătății în RM, 2012.

Datele relatează asupra faptului că peste 1/4 dintre femeile rurale nu dispun de asigurare medicală în comparație cu doar 15% dintre femeile din orașe. Distribuția pe grupe de vârste denotă că, cele mai mari ponderi ale femeilor care nu dețin de polița de asigurare medicală, sunt observate printre cele de 25-54 ani, însă ponderea femeilor rurale este dublă față de cele urbane (Tabelul 4). Printre femeile din mediul rural odată cu înaintarea în vârstă se observă tendințe de creștere a ponderii celor care se asigură medical pe cont propriu.

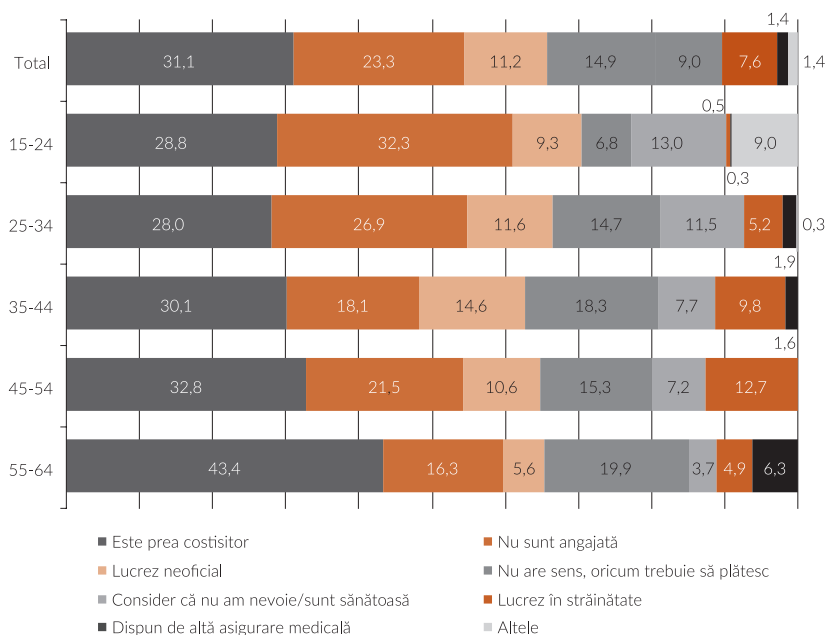
Tabelul 4. Ponderea femeilor care dispun de asigurare medicala, în funcție de grupe de vârstă, %

Mediu de reședință	Grupe de vârstă	Da	inclusiv:			Nu
			prin	pe cont	asigurare	
Rural	total	74,4	21,0	2,1	51,4	25,6
	15-24	73,6	9,8	0,5	63,4	26,4
	25-34	46,1	33,5	2,2	10,4	53,9
	35-44	53,5	38,1	4,7	10,6	46,5
	45-54	56,9	40,4	4,4	12,2	43,1
	55-64	89,9	16,0	1,5	72,5	10,1
	65+	100,0	0,6	-	99,4	-
Urban	total	84,9	43,0	2,6	39,3	15,1
	15-24	81,6	22,5	1,5	57,5	18,4
	25-34	70,2	64,7	1,5	4,1	29,8
	35-44	76,6	69,2	4,8	2,6	23,4
	45-54	79,2	65,5	7,2	6,6	20,8
	55-64	95,5	37,9	1,8	55,8	4,5
	65+	100,0	5,7	-	94,3	-

Sursa: BNS, CBGC, 2014.

Motivele care vorbesc despre accesul limitat la serviciile medicale sunt diferite, totuși, principalele invocate sunt cele conexe accesului financiar. Astfel, motivul principal privind lipsa asigurării medicale îl reprezintă costul înalt al acestora, precum declară 31% dintre femei, ponderea răspunsurilor respective fiind în creștere în funcție de avansarea în vârstă. Alte circa 35% dintre femei au motivat prin faptul că nu sunt angajate sau lucrează neoficial, în acest sens cele mai mari ponderi, care constituie în jur de 40%, sunt observate printre persoanele tinere de 15-34 ani. O pondere semnificativă de femei de 14,9% consideră că nu are sens să procure asigurare medicală din motivul că oricum trebuie plătiți bani în cazul adresării la medic (Figura 6).

Figura 6. Distribuția femeilor din mediul rural care nu dispun de asigurare obligatorie de asistență medicală conform cauzei/motivului, %

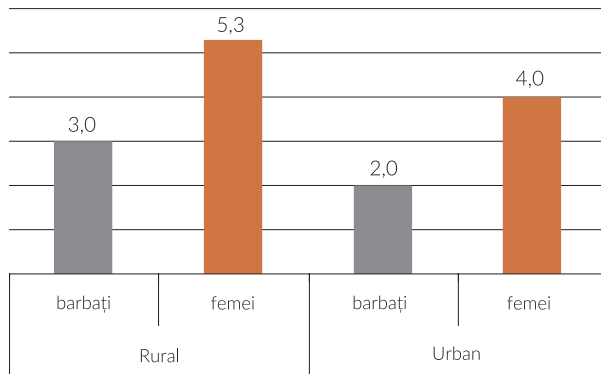

Sursa: BNS, CBGC, 2014.

Aceste date relatează asupra insecurității sănătății femeilor de la sate, care din motivul activităților informale sau a lucrului neremunerat în agricultură nu sunt asigurate medical, iar procurarea poliței de asigurare medicală continuă să nu fie populară printre populația de la sate. De fapt, populația de la sate procură polița de asigurare obligatorie de asistență medicală la necesitate, în cazuri de îmbolnăvire gravă, care necesită internare în spital pentru tratament semnificativ sau intervenții chirurgicale.

Potențialul socio-economic al femeii, posibilitățile de a se implica în dezvoltare, sunt corelate cu disponibilitatea timpului liber, care ar fi direcționat spre participare la viața socială. Menajul ocupă o parte considerabilă din timp, iar cel mai mult timp în gospodărie în acest scop este cheltuit de către femei, în special de femeile din mediul rural (Figura 7).

Figura 7. Durata timpului alocat îngrijirii gospodăriei și familiei, pe medii de reședință și sexe, ore/zi, %

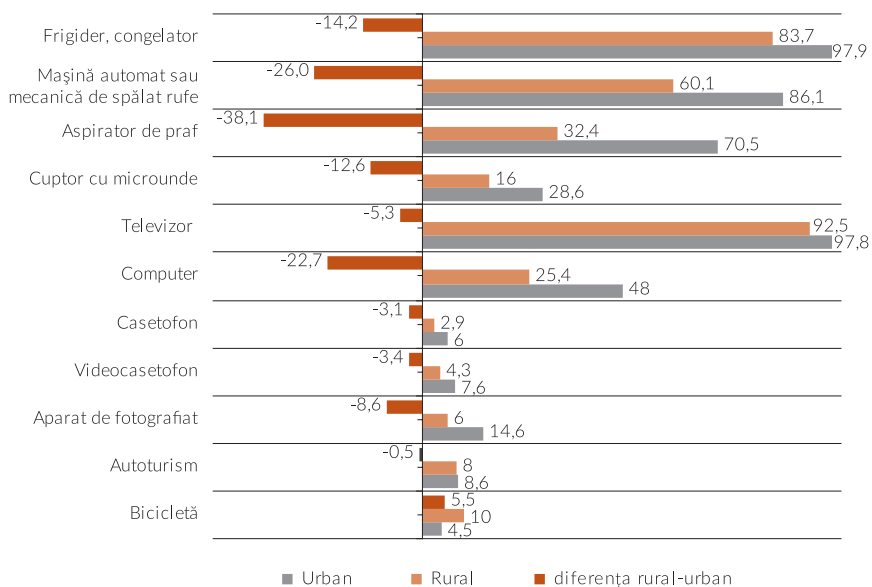

Sursa: BNS, Ancheta Utilizării Timpului, populația de 10 ani și peste, 2011.

Disponibilitatea bunurilor de uz casnic, utilizarea acestora în gospodărie, pe lângă faptul că asigură confortul necesar pentru un trai decent, de asemenea reduce considerabil din timpul utilizat pentru lucrările casnice. Gospodăriile din mediul rural sunt cele defavorizate în acest aspect, fiind mai puțin dotate cu bunuri de folosință durabilă în comparație cu cele de la orașe. Discrepanțele pe medii de reședință sunt majore, în special în ceea ce ține de bunurile de primă necesitate. Circa 84% dintre gospodăriile de la sate conduse de femei au frigider sau congelator, în raport cu 98% gospodării în orașe, doar 60% dispun de mașină de spălat rufe, față de 86% dintre gospodăriile de același tip din urbe, mai puțin de 1/3 dispun de aspirator de praf, față de peste 2/3 dintre gospodăriile conduse de femei din orașe, de computer, care tot mai mult este utilizat ca mijloc de comunicare cu membrii familiei aflați în afara țării, dispun doar 1/4 gospodării de la sate față de jumătate din cele de la orașe (Figura 8).

Figura 8. Dotarea cu bunuri de folosință durabilă, a gospodăriilor conduse de femei, din mediul urban și rural, 2014, %

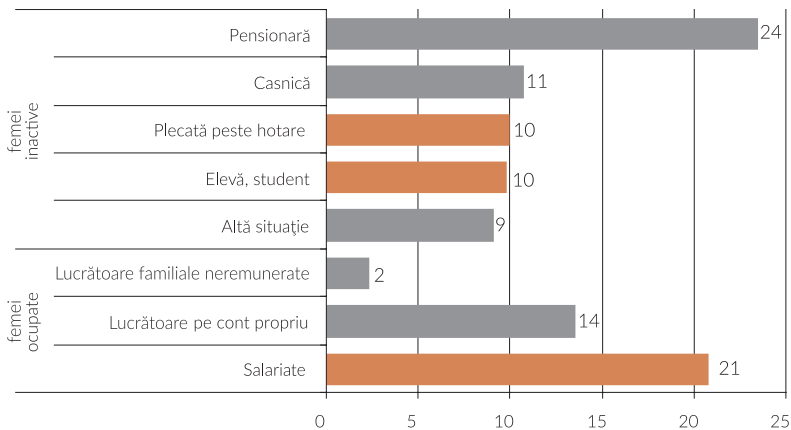

Sursa: BNS, CBGC, 2014.

III. Mediul de interacțiune a femeilor din mediul rural

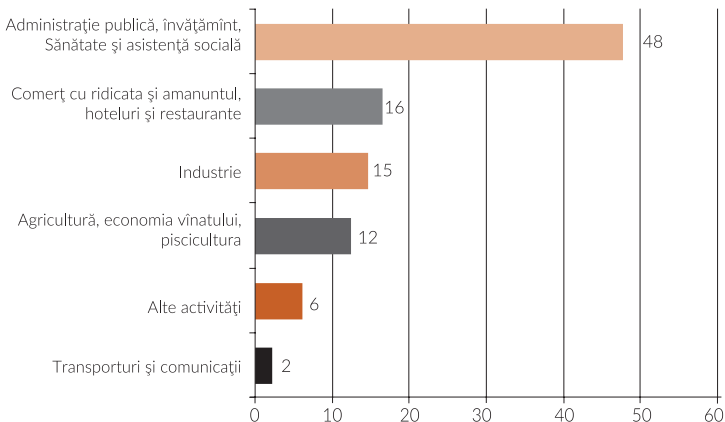
Circa 60% dintre toate femeile de 15 ani și mai mult care locuiesc în mediul rural se află într-un mediu preponderent familial, din motivul că acestea sunt pensionare, casnice, sau sunt lucrătoare pe cont propriu, familiale neremunerate (Figura 9).

Figura 9. Populația feminină activă de 15 ani și peste din mediul rural, conform statutului ocupațional și categoriei de inactivitate, 2014, %

Sursa: BNS, <http://statbank.statistica.md/>

Figura 10. Populația feminină salariată de 15 ani și peste din mediul rural, conform activităților economice, 2014, %

Sursa: BNS, <http://statbank.statistica.md/>

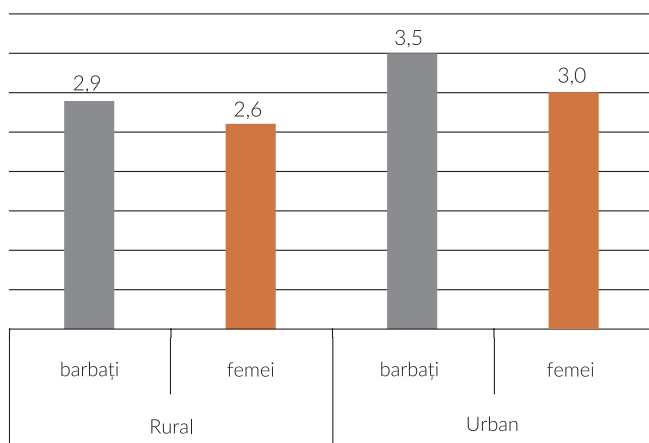
Circa 21% dintre femeile active rurale sunt salariate, locul de muncă al acestora asigurând interacțiunea cu comunitatea în general, de asemenea și cu mediul de interes din afara comunității. Printre femeile lucrătoare în calitate de salariate circa 48% sunt angajate în administrația publică, învățământ, sănătate, asistență socială, iar 16% - în comerț (Figura 10).

Reprezentanții instituțiilor medicale și sociale sunt persoanele cu care comunică nemijlocit femeile rurale cu copii, cele de vârstă mai înaintată, din motive obiective: probleme de sănătate, adresări la instituții sociale pentru suport, inclusiv ajutor social, etc., circa 24% dintre femei sunt pensionare, iar peste 4% dintre gospodăriile rurale sunt cu 3 și mai mulți copii de până la 18 ani⁸.

Femeile rurale care au copii interacționează cu instituțiile educaționale din localitate (grădiniță, școală), prin participarea la diverse manifestări cultural-educative din cadrul instituției, comitetele părintești, unde preponderent sunt reprezentate femeile, iar mai puțin bărbații. Conform datelor CBGC, circa 30% dintre gospodăriile rurale au în componența sa cel puțin un copil mai mic de 18 ani.

Accesul la evenimentele culturale preponderent se limitează la cele tradiționale din localitatea unde locuiesc, mai puțin accesează instituțiile culturale precum teatre, concerte, alte evenimente care se petrec în localuri specializate din orașele din apropiere, centrele raionale. Femeile rurale alocă zilnic în medie 2,6 ore pentru viața socială (inclusiv timpul petrecut cu familia), divertisment și cultură (Figura 11).

Figura 11. Timpul alocat pentru viața socială și divertisment, în funcție de sexe și medii de reședință, %

Sursa: BNS, Ancheta Utilizării Timpului, populația de 10 ani și peste, 2011.

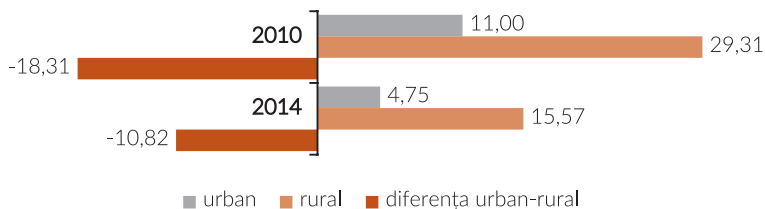
⁸ <http://statbank.statistica.md/pxweb/Database/RO/04%20NIV/NIV03/NIV03.asp>
Structura gospodăriilor după numărul de copii în gospodărie și medii, 2006-2014.

IV. Oportunități de care beneficiază sau sunt private femeile din mediul rural

Sărăcia femeilor, oportunitățile economice ale femeilor privind angajarea și posibilitățile de generare a veniturilor sunt zone de interes în promovarea egalității între femei și bărbați. În cazul femeilor rurale din Moldova dezavantajele în acest aspect sunt vizibile.

În general, în Moldova, sărăcia în mediul rural este cu mult mai pronunțată decât în mediul urban, iar printre femei rata sărăciei absolute constituie 15,6% în mediul rural în comparație cu doar 4,8% printre femeile de la orașe. În ultimii ani se observă o reducere constantă a sărăciei, iar, odată cu diminuarea acesteia, se observă și reducerea decalajului dintre ratele sărăciei în sate și orașe. În cazul femeilor diferența între ratele sărăciei pe medii de reședință în 2010 a fost de 18,3 p.p. reducându-se către 2014 la 10,8 p.p. (Figura 12).

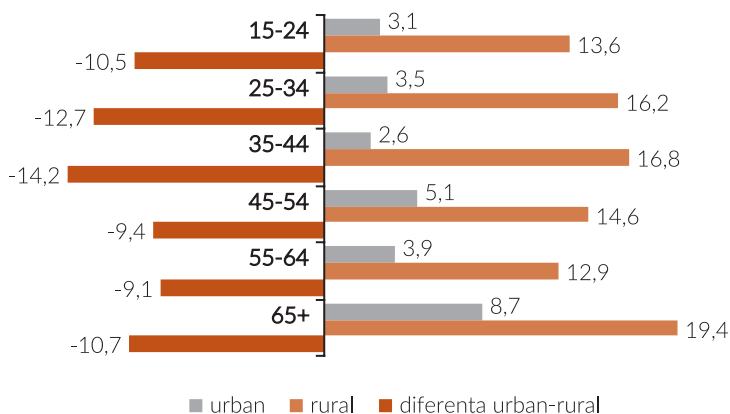
Figura 12. Rata sărăciei absolute printre femei pe medii de reședință, 2010, 2014, %

Sursa: BNS, CBGC, 2010, 2014.

Vârsta pare a fi unul din factorii care conduc la vulnerabilitatea femeilor rurale privind nivelul de trai. Mai afectate de sărăcie în mediul rural par să fie femeile vârstnice, dar și cele tinere în vârstă de 25- 44 ani (Figura 13). Aici sunt evidente discrepanțele privind oportunitățile de a obține venituri în orașe versus lipsa acestor posibilități la sate, diferențele între ratele sărăciei acestor grupuri sunt deosebit de semnificative. Este de menționat aici și vulnerabilitatea copiilor, deoarece aceste femei sunt cele din vârstă fertilă, potențial cu copii minori.

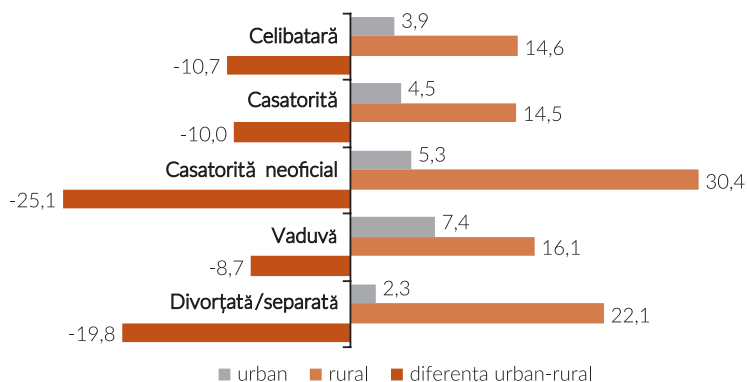
Figura 13. Rata sărăciei absolute printre femei pe medii de reședință și grupuri de vârste, 2014, %

Sursa: BNS, CBGC, 2010, 2014.

Un alt factor care conduce la vulnerabilitatea femeilor din mediul rural privind posibilitatea de a duce un trai în afara sărăciei este statutul familial. Se observă că femeile care trăiesc în concubinaj, cele divorțate sau separate de partenerul de viață sunt supuse unui risc deosebit de pronunțat de sărăcie (Figura 9). Căsătoria neoficială (concubinajul) la sate este diferit de cel de la orașe. La orașe, partenerii nu-și oficializează statutul familial având drept bază tendința de a se afirma în statutul ocupațional, ca profesionist în domeniul său de activitate, de a atinge o stabilitate financiară și de a se asigura cu condiții de locuire, confortul necesar, etc. La sate, oficializarea statutului familial este o regulă respectată cu strictețe, iar concubinajul este observat în cazurile cuplurilor defavorizate, persoanelor cu anumite vicii sociale (fără tendința de a munci, consum abuziv de alcool), de aici și riscurile mai înalte de sărăcie printre femeile cu statutul familial respectiv, rata sărăciei absolute fiind de 30% (Figura 14).

Figura 14. Rata sărăciei absolute printre femei pe medii de reședință și statutul familial, 2014, %

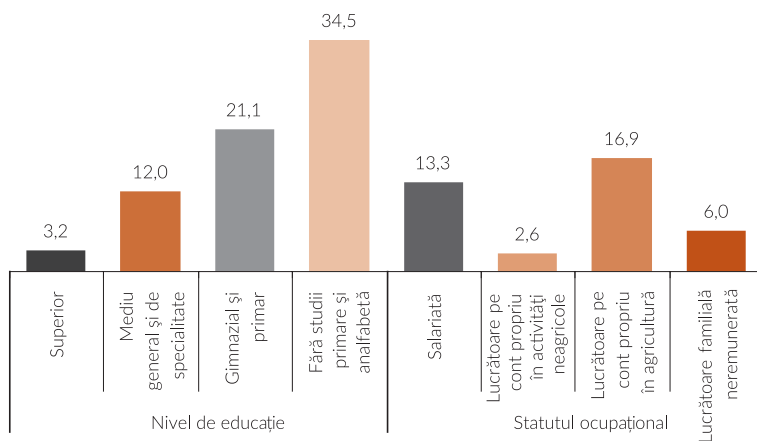

Sursa: BNS, CBGC, 2010, 2014.

Vulnerabilitatea femeilor rurale privind nivelul de trai este percepută și prin prisma nivelului de educație a acestora. În cazul femeilor de la sate, nivelul de trai este dependent semnificativ de nivelul de educație, respectiv, cu cât nivelul de educație este mai jos, cu atât riscul sărăciei este mai mare, ratele sărăciei fiind mai mult decât duble în cazul grupurilor de femei cu studii joase în raport cu femeile care dispun de studii cel puțin medii generale și de specialitate. Aceasta conduce și la rata mai înaltă a sărăciei printre femei în mediul rural, unde, precum s-a menționat mai sus, ponderea femeilor cu studii cel puțin de specialitate constituie mai puțin de jumătate din totalul acestora, în raport cu peste 2/3 printre femeile de la orașe.

Veniturile din activitatea în agricultură nu asigură un trai în afara sărăciei. Astfel, datele confirmă presupunerea privind oportunitățile limitate de a obține veniturile necesare pentru existență de către persoanele care lucrează pe cont propriu în agricultură, printre acestea se observă cea mai înaltă rată a sărăciei absolute (16,9%), dacă de considerat statutului ocupațional al femeilor rurale (Figura 15).

Figura 15. Rata sărăciei absolute printre femeile din mediul rural, după nivelul de educație, statutul ocupațional, 2014, %

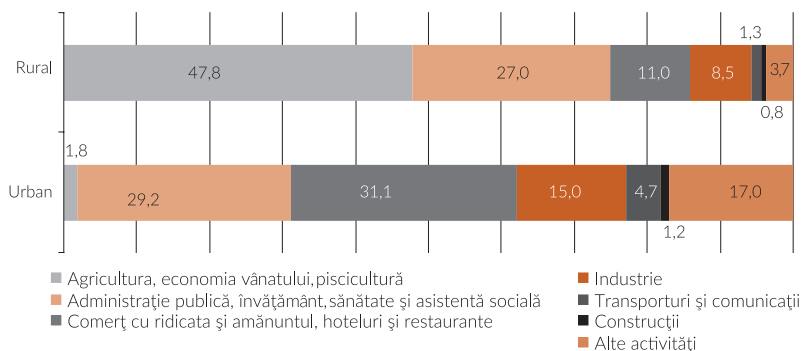
Sursa: BNS, CBGC, 2010, 2014.

Mediul de afaceri slab dezvoltat din satele Moldovei nu oferă oportunități majore pentru populație de a se implica activ pe piața muncii, iar aceasta se reflectă în mod special asupra femeilor. Oportunitățile deosebit de reduse de angajare a femeilor de la sate se răsfrâng asupra ocupării acestora. Astfel, rata de ocupare printre femeile de 15 ani și mai mult din mediul rural este de 36,2%, fiind mai mică în raport cu 38,6% înregistrate printre femeile din același grup din oraș⁹.

Aplicarea abilităților și cunoștințelor obținute rămân a fi o provocare pentru femeile de la sate. În majoritatea zonelor rurale există tendința de angajare a femeilor în mai puține sectoare decât bărbații. În general, trei tipuri de activități economice sunt în mod special disponibile în localitățile rurale din țară, acestea fiind agricultura, sfera socială și comerțul, acesta din urmă este prezent preponderent prin unități mici de comerț. Astfel, aproape jumătate dintre femeile rurale activează în agricultură, circa 27% - în administrarea publică, învățământ, sănătate și asistență socială, 11% - în comerț (Figura 16). În sectorul agricol, în principal femeile sunt angajate în agricultura de subsistență, care este principala sursă de alimentare și de venit în multe comunități rurale. De fapt, un număr considerabil de femei din mediul rural, care desfășoară activități independente, se orientează preponderent spre producerea producției alimentare pentru consumul propriu în gospodărie.

⁹ <http://statbank.statistica.md/pxweb/Databse/RO/O3%20MUN/MUN01/MUN01.asp>.

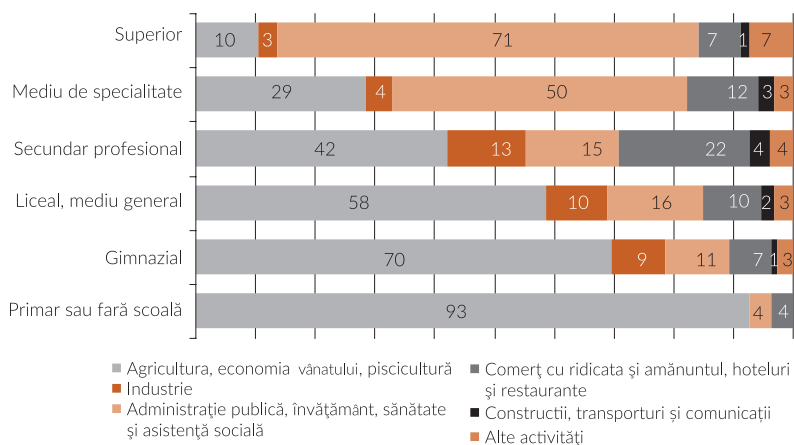
Figura 16. Structura populației feminine ocupate de 15 ani și peste după medii de reședință și activități economice, 2014, %

Sursa: BNS, <http://statbank.statistica.md/>.

Se observă anumite tendințe privind ocuparea în funcție de nivelul de studii al femeilor. Aproape 3/4 dintre femeile rurale cu studii superioare și jumătate dintre cele cu studii medii de specialitate activează în administrarea publică, învățământ, sănătate și asistență socială, următorul domeniu de activitate după popularitate fiind agricultura, unde activează 10% dintre femeile cu studii superioare, circa 30% dintre cele cu studii medii de specialitate și peste 40% din femei cu nivel de educație secundar profesional. Activitatea în agricultură este în corelare cu nivelul de studii – cu cât nivelul de studii

Figura 17. Structura populației feminine rurale ocupate de 15 ani și peste după nivel de instruire și activitățile economice, 2014, %

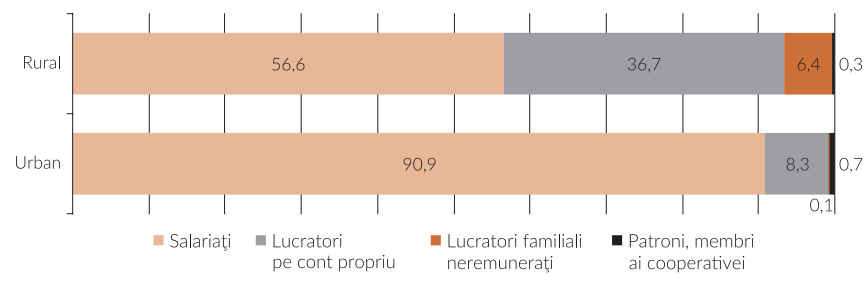
Sursa: BNS, <http://statbank.statistica.md/>

este mai jos, cu atât ponderea femeilor care activează în domeniul dat este mai mare (Figura 17). Se observă, de asemenea, că 1/5 dintre femeile cu studii secundar profesionale activează în comerț.

Doar puțin peste jumătate dintre femeile rurale activează ca salariate, în raport cu peste 90 la sută dintre femeile din orașe (Figura 18). Celelalte femei de la sate, considerate ocupate, lucrează pe cont propriu (36,7%) sau ca lucrătoare familiale neremunerate (6,4%), ceea ce înseamnă că, în majoritate, acestea prelucrează loturile de pământ de care dispune gospodăria. De menționat că, în majoritate, femeile rurale sunt încadrate în activitățile agricole de rând cu bărbații, adițional la activitățile și ocupațiile pe care le au ca salariate sau casnice.

Figura 18. Structura populației feminine rurale ocupate de 15 ani și peste după statutul ocupațional și medii de reședință, 2014, %

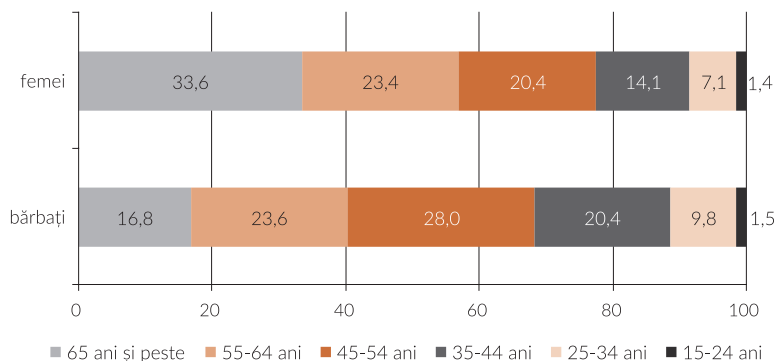

Sursa: BNS, http://www.statistica.md/public/files/Recensamint/Recensamint_agricol/Femei_barbati_agr/Femei_barbati_agric_rom.pdf.

Loturile de pământ agricol sunt bunuri de care dispun femeile rurale, în special cele de vârstă mai înaintată. În Moldova, circa 36% din exploatațiile agricole¹⁰ sunt conduse de femei și 64% - de bărbați. Distribuția pe vârste a femeilor care conduc exploatații agricole denotă că 57% dintre acestea sunt de vârstă imediat pre-pensionară sau pensionară, din care 1/3 sunt peste 65 ani și doar 1/5 sunt persoane tinere de până la 44 ani. Pentru comparare, grupul de bărbați de 65 ani și peste, conducători ai exploatațiilor agricole, este de două ori mai mic (Figura 19).

¹⁰ http://www.statistica.md/public/files/Recensamint/Recensamint_agricol/Femei_barbati_agr/Femei_barbati_agric_rom.pdf, Recensămîntul agricol 2011: Exploatație agricolă este unitatea tehnico-economică de sine stătătoare (cu sau fără personalitate juridică) cu gestiune unică și care desfășoară activități agricole prin utilizarea suprafețelor agricole și/ sau creșterea animalelor sau activități de menținere a terenurilor agricole în bune condiții agricole și de mediu, fie ca activitate principală, fie ca activitate secundară.

Figura 19. Distribuția pe grupe de vârstă a persoanelor care administrează exploatații agricole, pe sexe, 2014, %

Sursa: BNS, http://www.statistica.md/public/files/Recensamint/Recensamint_agricol/Femei_barbati_agr/Femei_barbati_agric_rom.pdf.

Femeile administrează o suprafață de terenuri agricole mult mai mică decât bărbații, care constituie doar 19% din totalul acestora. Mărimea medie a unei exploatații agricole administrate de femei este mai mică în raport cu cele conduse de bărbați, 291,53 ha și, respectiv, 382,33 ha în cazul celor cu personalitate juridică, și 0,86 ha și 1,21 ha pentru cele fără personalitate juridică. Astfel, din mărimea medie a exploatațiilor agricole conduse de bărbați, cele conduse de femei constituie 76,3% - în cazul celor cu personalitate juridică și 71,1% - fără personalitate juridică. Și cu referire la activitățile de creștere a păsărilor și animalelor - numărul mediu de capete în cele administrate de femei este mai mic decât în cele conduse de bărbați¹¹.

Disparități esențiale există și cu referire la deținerea utilajelor și mașinilor agricole, femeile dețin mai puțin de 12% din totalul acestora. De asemenea, în peste 88% dintre exploatațiile conduse de femei, producția agricolă este destinată doar pentru consum propriu, în raport cu 83,9% a celor conduse de bărbați. Astfel, potențialul femeilor de a obține venituri adecvate din exploatațiile agricole pe care le conduc este redus, iar aceasta se referă, în special, la femeile vârstnice, pentru care, în final, aceste exploatații ar putea veni ca o povară suplimentară asupra acestui grup de femei, destul de reprezentativ.

Din motivul veniturilor și pensiilor mici, se observă că programul *Ajutorul Social* este solicitat în special de persoanele din mediul rural. Din numărul total de cereri depuse în ultimii doi ani (2013 și 2014), doar a cincea parte au fost depuse de familii care lo-

¹¹ Ibidem.

cuiesc în mediul urban, deși circa 40% din populația Republicii Moldova locuiește în orașe. Din totalul solicitărilor depuse din mediul rural 84,4% au fost acceptate, și 83,7% - din mediul urban. Sursa principală de venit în rândul familiilor beneficiare de ajutor social sânt pensiile. La finele anului 2013 profilul solicitantului de ajutor social a fost caracterizat ca fiind femeie din mediul rural, cu vârsta mai mare de vârsta pensionării, beneficiară de pensie, cu studii maxim gimnaziale. Mărimea media anuală a ajutorului social pentru persoanele de la sate este cu 25% mai mare decât pentru cele de la orașe, ceea ce vorbește despre veniturile reduse ale acestora.

În general, se observă o redistribuire a provenienței veniturilor principale ale femeilor de la țară, dacă de analizat dinamica surselor principale de venit ale femeilor din mediul rural. În 2010, pentru 26,5% dintre femeile rurale, principala sursă de venit erau activitățile agricole: activitatea agricolă pe cont propriu și lucrul remunerat în sectorul agricol. În 2014 ponderea acestora s-a redus, constituind doar 17,9%. Totodată, a crescut ponderea femeilor pentru care sursa principală de venit sunt pensiile și veniturile din transferurile din afara țării (Tabelul 5). Această relatează asupra profitabilității reduse a activității agricole, dependența de mijloacele obținute din transferurile din afara țării, care, împreună cu pensiile mici aprofundează vulnerabilitatea femeilor rurale.

Tabelul 5. Distribuția femeilor în vârsta de 18 ani și mai mult, conform sursei principale de venit, 2010, 2014, %

Principala sursă de venit	2010		2014		diferența 2014-2010	
	urban	rural	urban	rural	urban	rural
Activitatea agricolă pe cont propriu	1,9	21,3	1,5	13,6	-0,5	-7,7
Lucrul remunerat în sectorul agricol	0,6	5,2	0,4	4,3	-0,2	-0,8
Activitatea de întreprinzător, meșteșugărit, liber profesională	3,8	0,8	2,4	1,2	-1,4	0,4
Lucrul remunerat în sectorul de stat neagricol	16,8	13,8	16,8	12,5	0,0	-1,3
Lucrul remunerat în sectorul privat neagricol	25,4	7,9	25,8	7,5	0,3	-0,4
Burse	1,3	1,0	0,9	0,7	-0,3	-0,2
Pensie	27,9	36,5	31,7	40,8	3,8	4,2
Plăți sociale	5,3	4,1	4,9	4,8	-0,5	0,7
Întreținere	9,4	3,7	6,0	2,7	-3,4	-1,0
Transferuri din afara țării	4,9	5,5	8,5	11,5	3,6	6,0
Alta sursă de venituri	2,7	0,3	1,2	0,4	-1,5	0,1

Sursa: BNS, CBGC, 2010, 2014.

O altă provocare pentru viața de la sate, în special pentru femeile rurale, care duc povara gospodăriei casnice, este accesul la infrastructură: apă, canalizare, încălzire și alte facilități necesare pentru un trai decent. Datele statisticii oficiale denotă că, în anul 2014, cu servicii de alimentare cu apă (apeduct) au fost asigurate 30,7% din localitățile țării (85,9% din numărul de orașe și 28,6% din numărul localităților rurale). Astfel, doar circa 1,6 milioane persoane beneficiază de servicii de alimentare cu apă, ceea ce reprezintă 44,4% din totalul populației țării¹². Totodată, chiar dacă în localitate există apeduct, nu toată populația își permite conexiunea la acesta, în special din motivul costurilor înalte necesare pentru conectare, iar femeile sunt cele care mai frecvent nu pot să-și permită aceste cheltuieli. Un studiu recent, realizat de Proiectul Elveției de Apă și Sanație în Moldova (ApaSan)¹³ confirmă această afirmație. Din cei 27% de respondenți care nu s-au conectat la apeductul construit în localitate, au invocat drept motive ale lipsei conexiunii costurile înalte, respectiv, și-au exprimat dorința de a se conecta dar au menționat că taxa pentru conectare este prea mare 50,0% dintre femei față de 36,8% bărbați, sau costul pentru apă este mare – motiv invocat de 11,8% femei în comparație cu 8,3% bărbați. Același studiu menționează că peste jumătate dintre femeile rurale optează pentru conectare la sistemul de canalizare.

¹² <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=4809> , Activitatea sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare în anul 2014.

¹³ Aprovizionarea cu apă și sanație în gospodăriile casnice din mediul rural, Rezultate ale studiului sociologic, realizat de CBS-AXA, 2015. Cercetarea a fost efectuată în șapte raioane ale republicii și a inclus 26 localități rurale unde au fost construite sisteme de alimentare cu apă cu suportul ApaSan. În total au fost interviuate 1037 persoane de 15 ani și mai mult, printre aceștia 51,5% bărbați și 48,5% femei.

V. Capacitatea și posibilitatea femeilor din mediul rural de a participa la dezvoltare

Structurile internaționale implicate în promovarea egalității de șanse între bărbați și femei pledează pentru atingerea raportului 50 bărbați la 50 femei în instituțiile decizionale de toate nivelurile. În Moldova, conform țintelor ODM asumate, precum și reieșind din Recomandările Comitetului de Miniștri ai Consiliului Europei¹⁴, este promovată atingerea pragului de 40% privind implicarea femeilor în viața socială și politică, care se consideră o pondere ce poate influența procesul de luare a deciziilor și influența deciziile propriu-zis¹⁵. Explicația vine de la faptul că natura, experiențele, cunoștințele, modul de gândire și viziunile bărbaților și ale femeilor diferă, ceea ce nu ar trebui să conducă la discrepanțe și discriminare, dar să asigure egalitatea de șanse între bărbați și femei.

În conformitate cu Legea nr. 5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (2006), egalitatea între genuri semnifică egalitate în drepturi, șanse egale în exercitarea drepturilor, participare egală în toate sferele vieții, tratare egală a femeilor și bărbaților¹⁶.

Eforturile realizate la toate nivelurile în acest aspect permit de a observa, că anumite progrese privind participarea femeilor în viața socială și economică, în procesul de luare a deciziilor, s-au înregistrat în Moldova¹⁷, aceste tendințe sunt observate și în raport cu femeile din mediul rural.

După cum s-a menționat, femeile rurale constituie o pondere importantă din populația din țară, deci implicarea acestora la dezvoltarea comunității unde locuiesc, iar prin consecință și la dezvoltarea țării, este inevitabilă. Tradiționalismul societății moldovenești, în special predominant în mediul rural, atribuie roluri sociale diferențiate în funcție de gen, respectiv femeile se fac responsabile de menaj, îngrijirea copiilor și vârstnicilor, gospodărire, mai puțin participă ca membre ale organizațiilor publice, partidelor politice, aceste activități sunt atribuite în mare parte bărbaților.

¹⁴ Rec(2003)3. Documentul integral poate fi accesat aici: [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec\(2003\)3&Language=lanEnglish, 2003](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec(2003)3&Language=lanEnglish, 2003).

¹⁵ Proiectul de Lege nr. 101 a propus stabilirea cotei minime de reprezentare a femeilor de 30% pentru a crește șansele acestora de implicare în politică. La inițiativa Guvernului, prin proiectul de Lege nr. 180 a propusă stabilirea cotei minime de reprezentare a femeilor în viața publică și politică de minim 40%. Ambele proiecte au fost aprobate în prima lectură în Parlament, însă nu au trecut de cea de-a doua lectură.

¹⁶ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=315674>

¹⁷ O analiză comprehensivă este prezentată în Profilul femeilor în poziții alese și numite.

Cu toate provocările existente privind posibilitățile de a contribui la dezvoltare femeile se implică în procesul de luare a deciziilor și de conducere prin intermediul grupurilor la nivel de comunitate, organizațiilor de femei și altor forme de angajamente colective. Spre exemplu, se observă tendințe spre dinamica pozitivă privind ponderea femeilor alese în funcții de primari de la 18,2% în 2007 la 18,5% în 2011 și 20,6% în 2015, de asemenea și ca membre ale consiliilor locale 26,5% în 2007 în raport cu 28,6 în 2011 și 30,0% în 2015¹⁸.

Este înregistrată participarea femeilor ca agenți de dezvoltare în cadrul localităților, unde acestea locuiesc. Spre exemplu, participarea femeilor rurale la implementarea proiectelor de dezvoltare comunitară este confirmată de o serie de rapoarte ale Unităților de Implementare a proiectelor de infrastructură, direcționate spre localitățile rurale.

Circa 50% dintre femeile rurale realizează activități de voluntariat, în raport cu 43,9% dintre bărbații care locuiesc la sate. Printre femeile din mediul urban această pondere constituie doar 38,4%¹⁹. Cele mai populare tipuri de activități de voluntariat sunt cele în folosul comunității (59,2%), ajutorul acordat altor familii în lucrul casnic (31,5%), ajutorul acordat instituțiilor și organizațiilor de diverse tipuri din comunitate (25,4%).

Tabelul 6. Distribuția numărului activităților de voluntariat pe sexe și medii de reședință (voluntarii pot fi implicați în una și mai multe activități), 2015, %

Activitate de voluntariat	Urban		Rural	
	bărbați	femei	bărbați	femei
Lucrul în folosul comunității	61,0	66,0	46,4	59,2
Ajutor acordat altor familii în lucrul casnic	9,3	27,2	10	31,5
Ajutor (fără plată) acordat școlilor, grădinițelor, organizațiilor religioase/de caritate/culturale, ONG-lor, sindicatului, primăriei, afacerii/firmei sau unui partid	8,4	13	13,9	25,4
Ajutor acordat altor familii la lucrări agricole	27,6	11,5	43,1	22,8
Grija de copii sau de persoane dependente din alte familii	5,4	17,1	3,2	16,8
Oferirea (gratuită) a altor tipuri de servicii	14,4	5,4	13	4,4
Ajutor acordat altor familii la reparații sau construcții în gospodării/apartamente	11,7	2,7	16,9	3,0

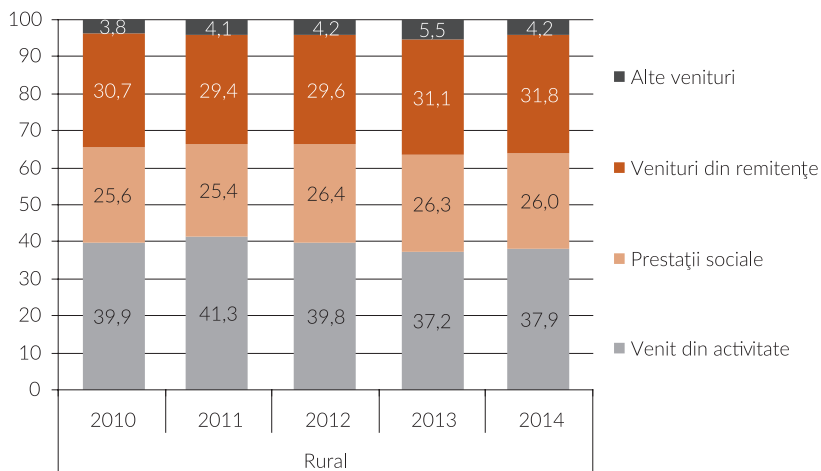
Sursa: BNS, cercetarea privind activitatea de voluntariat în Republica Moldova, 2015.

¹⁸ Participarea femeilor la viața publică și politică din Republica Moldova, Raport elaborat în cadrul Parteneriatului Estic de Facilitare al Consiliului Europei, Daniela TERZI-BARBAROȘIE, Mai 2013; CEC (2015). Analiza alegerilor locale generale din 14 iunie 2015 sub aspectul principiului gender. http://www.cec.md/files/files/participareafemeilorlaalegerileparlamentuluierepublicimoldova_9161592.pdf

¹⁹ BNS, Activitatea de voluntariat în Republica Moldova, Principalele rezultate ale Cercetării statistice asupra gospodăriilor populației „Activitatea de voluntariat”.

Sunt importante abilitățile femeilor de a obține veniturile necesare pentru trai, iar acestea pot fi vizibile în cazul obținerii veniturilor din activitatea de muncă (salariu, activitatea agricolă și non-agricolă). Pe parcursul ultimilor cinci ani structura veniturilor disponibile lunare pe o persoană în gospodăriile conduse de femeile din mediul rural este relativ stabilă, însă ponderea acestora în totalul veniturilor disponibile rămâne a fi mică și constituie mai puțin de 40% (Figura 20).

Figura 20. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoana în gospodăriile conduse de femei în mediul rural, în funcție de surse de venit, 2010-2014, %

Sursa: BNS, CBGC, 2010-2014.

Totodată, tendințele spre creștere a dependenței de remitanțe nu pare să reflecte asupra unor tendințe majore de implicare a femeilor în dezvoltare, dar confirmă vulnerabilitatea acestora privind posibilitățile insuficiente de a obține venituri din activitatea de muncă.

VI. Limitări, bariere, obstacole cu care se confruntă femeile din mediul rural în societate

Dezechilibrele în relațiile de gen, în ceea ce privește exercitarea drepturilor, în accesul și controlul asupra resurselor, precum și în participarea la procesul decizional, persistă ca un obstacol semnificativ la contribuția deplină și egală a femeilor în favoarea dezvoltării durabile și privind oportunitatea de a beneficia de aceasta din urmă.

În cazul femeilor din mediul rural limitările/barierele cu care acestea se confruntă în participarea la formarea rezultatelor dezvoltării durabile pot fi grupate în două categorii: (i) de ordin social-economic și (ii) de ordin cultural.

Astfel, barierele de ordin social-economic sunt exprimate prin: (i) oportunități reduse în găsirea unui loc de muncă, cu excepția agriculturii, pentru obținerea unor venituri pentru un trai în afara sărăciei; (ii) condiții reduse de utilizare a cunoștințelor obținute, (iii) lipsa de tehnologii, resurse pentru acestea și a unui climat investițional favorabil; (iv) predominanța modelului masculin asociat succesului antreprenorial și decizional; (v) calitatea joasă a locuirii determinată de lipsa de utilități și acces la bunuri care ar facilita menajul; (vi) acces redus la serviciile sociale influențat de lipsa de resurse financiare și infrastructură socială subdezvoltată/ degradantă; (vii) suprasolicitare cu muncă neremunerată în gospodărie, ca urmare a redistribuirii inechitabile a rolurilor în menaj ce reduce timpul liber pentru activitățile de socializare, divertisment și întruniri care sunt importante în dezvoltarea competitivității individuale.

La rîndul său, obstacolele de ordin social sunt reflectate prin: (i) atitudinile stereotipizate bazate pe asumarea rolului de gen în familie și societate, intensitatea cărora rămâne a fi destul de puternică, în special în comunitățile rurale; (ii) relațiile de putere inegale între femei și bărbați în familie, dar și comunitate, care contribuie nu doar la menținerea dependenței economice și decizionale față de bărbați, dar și conduce la diminuarea capacităților femeilor de vociferare, expunere și lobare a problemelor, influențarea deciziilor asupra acestora; (iii) miturile privind posibilitățile și capacitățile reduse ale femeilor de a conduce; (iv) abordare superficială a principiului egalității de șanse între femei și bărbați, care nu este considerat drept principiu fundamental, ci doar luat ca un drept suplimentar, ce poate fi formalizat, la necesitate; precum și (v) modul în care actualmente sistemul educațional și mass-media abordează și promovează cultura egalității de gen în societate.

Concluzii și recomandări

Vulnerabilitatea femeilor de la sate rămâne a fi actuală, iar procesele socio-demografice care contribuie și mai mult la deteriorarea capitalului uman din mediul rural continuă. Se reliefează tendința stabilă de populare a satelor Moldovei cu o pondere considerabilă de femei în vârstă înaintată, care necesită o atenție aparte din partea structurilor statale.

Cu toate că natalitatea este mai mare în mediul rural, totuși, populația satelor este în declin preponderent din motivul părăsirii acestora de către persoanele în vârstă aptă de muncă, în special de peste 25 ani. Migrația în afara țării, cumulată cu concentrarea persoanelor tinere instruite în orașe, aprofundează declinul demografic al satelor, iar ponderea deosebit de mică a femeilor instruite din mediul rural în raport cu a celor din orașe, confirmă această afirmație. Este necesară promovarea continuă a politicilor de atragere a specialiștilor tineri, instruiți spre zonele rurale.

Accesul la serviciile medicale al femeilor din mediul rural este mai redus în comparație cu a femeilor urbane, iar motivele majore ale accesului limitat sunt conexe limitărilor financiare, fie lipsa posibilităților pentru plata serviciilor, fie lipsa poliței de asigurare, pe care o pondere considerabilă dintre femei trebuie să o procure pe cont propriu din motivul că nu sunt angajate, a activităților informale sau a lucrului neremunerat în agricultură.

Femeile rurale mai puțin se implică în viața publică atât din motive tradiționale, cât și din motivul că menajul ocupă o parte considerabilă din timpul femeii de la sat. În societate persistă opiniile precum că implicarea femeilor în viața publică este limitată din motivul că acestea sunt preocupate prea mult de gospodărie, de familie și nu au timp pentru implicare considerabilă în politică și în posturi de conducere. Acestora li se opun astfel de afirmații precum că bărbații sunt mai capabili să conducă, femeile sunt obișnuite ca la conducere să fie bărbați, femeile nu au încredere în forțele proprii și le este frică de responsabilități majore. Depășirea acestor aspecte tradiționale și stereotipuri este posibilă prin promovarea mai activă a politicilor privind egalitatea de șanse între bărbați și femei.

Nivelul de trai și statutul economic al femeii din mediul rural este dependent de nivelul de studii și de vârstă. Femeile rurale cu studii mai sus de medii speciale înregistrează cea mai joasă incidență a sărăciei absolute, fiind preponderent angajate în sfera socială de la sate. Femeile vârstnice sunt cele, care se confruntă cu cea mai înaltă rată a sărăciei, sunt dependente de programul *Ajutor Social*, iar printre femeile-conducătoare ale exploatațiilor agricole cele de vârstă imediat pre-pensionară sau pensionară constituie

aproape 60%. În general, principalele surse de venit ale femeilor rurale sunt pensiile, veniturile din activitatea agricolă și cele din transferurile din afara țării.

Lipsa accesului la infrastructură, în particular la apeduct și sisteme de canalizare, rămâne a fi o provocare pentru localitățile rurale, iar aceasta în special afectează femeile de la sate, care duc povara principală a gospodăriei casnice. Și în cazul în care în localitate există apeduct, nu toată populația își permite conexiunea la facilitățile respective, în special din motivul costurilor înalte, iar femeile sunt cele care mai frecvent nu pot să-și permită aceste cheltuieli.

Cu toate provocările existente cu referire la posibilitățile de a contribui la dezvoltare, evidențele demonstrează implicarea femeilor rurale în procesul de luare a deciziilor și de conducere, prin intermediul grupurilor la nivel de comunitate, organizațiilor de femei și altor forme de angajamente colective.

Limitările principale cu care se confruntă femeile rurale sunt oportunitățile socio-economice reduse în mediul rural, precum și reproducerea în cadrul comunităților a tradiționalismului existent în familie, care amplifică vulnerabilitatea femeii rurale privind participarea la viața publică.

Necesitatea unor măsuri adecvate cu accent spre mediul rural este evidentă, acestea urmînd a fi orientate spre **sporirea atractivității de facto** a mediului dat prin creare de condiții favorabile pentru **investiții în modernizarea agriculturii**, precum și **dezvoltare de întreprinderi mici și mijlocii**, astfel contribuind la diversificarea ofertei pieței muncii rurale pentru femei. Un accent special în acest sens urmează a fi plasat spre susținerea abilitării și emancipării femeilor rurale, măsuri care ar fi bazate nu doar pe oferire de informații și consolidare de cunoștințe, dar și pe **crearea condițiilor de acces facilitat la resursele financiare** (spre exemplu miro-granturi tematice destinate femeilor din mediul rural) pentru inițiere și dezvoltare de afaceri.

Un aspect important care necesită a fi luat în considerație pentru sporirea atractivității mediului rural, este necesitatea creării condițiilor pentru **creșterea calității locuirii**, direcționarea resurselor existente și atragerea celor externe spre **dezvoltarea și consolidarea infrastructurii social-comunale** a localităților rurale.

De asemenea, pentru reducerea intensității caracterului paternalist pronunțat al comunității rurale, în perioada imediat apropiată sunt necesare măsuri mai active privind creșterea **rolului și influenței educației, a mass-media și societății civile** în formarea culturii egalității de gen în societate și combaterea viziunilor stereotipizate distorsionate în acest sens, în special în mediul rural.

Pentru notițe

Pentru notițe

Pentru notițe

